

Република Македонија
Влада на Република Македонија

ПРОЕКТ

**ЗА РЕФОРМИ ВО БОЛНИЧКАТА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА
(ДСГ) ДИЈАГНОСТИЧКО СРОДНИ ГРУПИ**

П Р И Р А Ч Н И К

(Упатство за ДСГ)

**НАДВОРЕШНИ ПРИЧИНИ ЗА
МОРБИДИТЕТ**

2001 УПОТРЕБА И СЕКВЕНЦИОНИРАЊЕ НА КОДОВИТЕ ЗА НАДВОРЕШНИ ПРИЧИНИ

Кодовите U50-Y98 не треба да се користат како главна дијагноза. Тие се наменети за употреба како дополнителен код за да се идентификува надворешната причина за состојбите кои се класифицирани во Поглавјето 19 *Повреда, труење и одредени други последици од надворешни причини* и можат исто така да се употребат како дополнителни кодови со состојби кои се класифицирани во било кое друго поглавје, а кои имаат надворешни причини.

Кодот за надворешна причина мора да се употребува со кодовите од S00-T98 и Z04.1-Z04.5, како и за компликации и абнормални реакции, кои се класифицирани во Поглавјето за Повреди (S00-T98).

Доколку е пожелен дополнителен код(кодови) за потполно да се преведе дијагностичкиот запис, може да се назначи повеќе од еден код за надворешна причина. Кодовите за надворешни причини треба да бидат секвенционирани директно после дијагностичкиот код(кодови) на кој се однесуваат. Повеќекратни кодови за надворешни причини треба да се назначуваат со внимание, за да се обезбеди дека нема да се избришат некои значајни дијагностички кодови, а на нивно место да се запишат кодови за надворешни причини (види подолу *Кодови за кои не е потребен код за надворешна причина*).

Види ја категоријата Y92 *Место на појавување* и блок U50-U73 *Активност* во Табеларниот преглед на болести, за правилата во врска со дополнителните кодови кои се потребни во комбинација со одредени кодови за надворешни причини.

Кодови за кои не е потребен код за надворешна причина

Постојат повеќе состојби кои се предизвикани од надворешни причини, а кои се претставени со одредени кодови од Поглавјата 1-18. За некои од овие кодови не е потребно да се назначи код за надворешна причина (види го долунаведениот список). Кодот за надворешна причина не е потребен затоа што информацијата за надворешната причина е вметната во дијагностичкиот код и затоа, додавањето на дополнителен код за надворешна причина не би дало некоја дополнителна информација.

КОД	ОПИС
L23.	0 Алергиски контактен дерматит предизвикан од метали
L23.	1 Алергиски контактен дермит предизвикан од лепила
L23.	2 Алергиски контактен дерматит предизвикан од козметички средства
L23.	4 Алергиски контактен дерматит предизвикан од бои
L23.	5 Алергиски контактен дерматит предизвикан од други хемиски средства
L23.	6 Алергиски контактен дерматит предизвикан од храна во контакт со кожата
L23.	7 Алергиски контактен дерматит предизвикан од растенија, освен храна
L24.	0 Иритантен контактен дерматит предизвикан од детергенти
L24.	1 Иритантен контактен дерматит предизвикан од масла и масти
L24.	2 Иритантен контактен дерматит предизвикан од растворувачи
L24.	3 Иритантен контактен дерматит предизвикан од козметички средства
L24.	5 Иритантен контактен дерматит предизвикан од други хемиски производи
L24.	6 Иритантен контактен дерматит предизвикан од храна во контакт со кожата
L24.	7 Иритантен контактен дерматит предизвикан од растенија, освен храна
L24.	8 Иритантен контактен дерматит предизвикан од други агенси
L25.	0 Неозначен контактен дерматит предизвикан од козметички средства
L25.	2 Неозначен контактен дерматит предизвикан од бои
L25.	3 Неозначен контактен дерматит предизвикан од други хемиски продукти
L25.	4 Неозначен контактен дерматит предизвикан од храна во допир со кожата
L25.	5 Неозначен контактен дерматит предизвикан од растенија, освен храна
L25.	8 Неозначен контактен дерматит предизвикан од други агенси
L55.	0 Изгореница од сонце од прв степен
L55.	1 Изгореница од сонце од втор степен
L55.	2 Изгореница од сонце од трет степен
L55.	8 Друга изгореница од сонце
L55.	9 Изгореница од сонце , неозначено
L56.	2 Фотоконтактен дерматит [berloque дерматит]
L56.	3 Соларна уртикарија
L56.	4 Полиморфна ерупција од светло
L56.	8 Други означени акутни кожни промени предизвикани со

- ултравиолетово зрачење
- L56. 9 *Акутни кожни промени предизвикани со ултравиолетово зрачење, неозначено*
- L57. 0 *Актинична кератоза*
- L57. 1 *Актиничен ретикулоид*
- L57. 2 *Кутис ромбоидалис нухе*
- L57. 3 *Поикилодермија на civatte*
- L57. 4 *Кутис лакса сенилис*
- L57. 5 *Актиничен гранулом*
- L57. 8 *Други кожни промени предизвикани од хронична изложеност на нејонизирачко зрачење*
- L57. 9 *Промени на кожата предизвикано од хронич.изложен.на нејонизирачко зрачење неозначено*
- O34. 2 *Грижа за мајката поради лузна на утерусот која е последица од предходна операција*
- O86. 0 *Инфекција на акушерска оперативна рана*
- O90. 0 *Дисрупција на рана од царски рез*
- O90. 1 *Дисрупција на перинеална акушерска рана*
- O90. 2 *Хематом на акушерска рана*
- P04. 0 *Фетус и новороденче оштетено од анестезија и аналгезија на мајката во бременост, раѓање и породување*
- P04. 2 *Фетус и новороденче оштетени од употреба на тутун од мајката*
- P04. 3 *Фетус и новороденче оштетени од употреба на алкохол од мајката*
- P04. 6 *Фетус и нороденче оштетени од изложување на мајката на хемиски супстанции во околината*
- P04. 8 *Фетус и новороденче оштетени од други штетни влијанија врз мајката*
- P10. 0 *Субдурално крвавење поради породилна повреда*
- P10. 1 *Церберално крвавење поради породилна повреда*
- P10. 2 *Интравентрикуларно крвавење поради породилна повреда*
- P10. 3 *Субарахноидално крвавење поради породилна повреда*
- P10. 4 *Тенторијален расцеп поради породилна повреда*
- P10. 8 *Други интракранијални лацерации и крвавења поради породилна повреда*
- P10. 9 *Неозначена интракранијална лацерација и крварење поради породилна повреда*
- P11. 0 *Церебрален едем поради породилна повреда*
- P11. 1 *Други означени оштетувања на мозокот поради породилна повреда*
- P11. 2 *Неозначено мозочно оштетување поради породилна повреда*
- P11. 3 *Породилна повреда на фаџијалниот нерв*
- P11. 4 *Породилна повреда на други кранијални нерви*
- P11. 5 *Породилна повреда на 'рбетот и 'рбетниот мозок*
- P11. 9 *Породилна повреда на централниот нервен систем, неозначено*

- R12. 0 Кефалхематом поради породилна повреда
- R12. 1 Капут сукцеданеум поради породилна повреда
- R12. 2 Епикранијално субапоневротишно крвање поради породилна повреда
- R12. 3 Модрина на скалпот поради породилна повреда
- R12. 4 Повреда на скалпот на новороденче од мониторинг
- R12. 8 Други породилни повреди на скалпот
- R12. 9 Породилна повреда на скалпот, неозначено
- R13. 0 Фрактура на черепот поради породилна повреда
- R13. 1 Други породилни повреди на черепот
- R13. 2 Породилна повреда на фемурот
- R13. 3 Породилна повреда на други долги коски
- R13. 4 Фрактура на клавикулата поради породилна повреда
- R13. 8 Породилна повреда на други делови од скелетот
- R13. 9 Породилна повреда на скелетот, неозначено
- R14. 0 Erb-ова парализа поради породилна повреда
- R14. 1 Klumpke-ова парализа поради породилна повреда
- R14. 2 Парализа на френикус поради породилна повреда
- R14. 3 Други повреди на брахијалниот плексус
- R14. 8 Породилни повреди на други делови на периферниот нервен систем
- R14. 9 Породилна повреда на периферниот нервен систем, неозначено
- R15. 0 Породилна повреда на црниот дроб
- R15. 1 Породилна повреда на слезината
- R15. 2 Повреда на стерномастоидеусот поради породилна повреда
- R15. 3 Породилна повреда на окото
- R15. 4 Породилна повреда на лицето
- R15. 5 Породилна повреда на надворешните гениталии
- R15. 6 Супкутана масна некроза поради породилна повреда
- R15. 8 Други означени породилни повреди
- R15. 9 Породилна повреда, неозначено

Забелешка: Постојат одредени околности каде не е обврзно да се назначи код за надворешна причина како дополна на кодот од поглавјето за повреди (S00-T99). (Консултирајте се со надлежното здравствено регулативно тело)

2004 АЛЕРГИСКА РЕАКЦИЈА, НЕСПЕЦИФИЦИРАНА НА ДРУГО МЕСТО

Алергиска реакција, неспецифицирана на друго место се кодира како T78.4 *Алергија, неспецифицирана*. Доколку алергенот не е познат, тогаш кодот за надворешна причина за Алергиска реакција, неспецифицирана на друго место треба да биде X59 *Изложеност на неспецифициран фактор*.

2005 ТРУЕЊА И ПОВРЕДИ – ИНДИЦИРАНИ КАКО НАМЕРНИ

Постојат повеќе категории во рамките на системот за класификација на надворешни причини, кои овозможуваат диференцијација на труењата според тоа дали биле случајни; самоубиствени или самонанесени; убиствени или повреди нанесени со намера од страна на друго лице; или недетерминирани.

Забелешка: Намерата не треба да се претпоставува. Таа мора да е документирана во досието од страна на клиничарот.

X40-X49 Случајни труења со и изложување на штетна супстанција

Забелешката `вклучува` на почетокот на овој блок во Табеларниот преглед на болести специфицира:

- случајно предозирање со дрога
- даден погрешен лек или земен по грешка
- лек земен ненамерно
- несреќни настани при употребата на лекови, медикаменти и биолошки супстанции при медицински и хируршки процедури.

X60-X84 Намерно нанесување на повреда на самиот себе

Овие категории се употребуваат со повреди и труења специфицирани како:

- намерно самонанесено труење или повреда
- самоубиство (намерно)

Забелешка: Самонанесените повреди без наведена или имплицирана намера за нанесување повреда кон самиот себеси треба да се назначат со кодови од блокот Y10-Y34 *Настан со неутврдена намера*.

X85-Y90 Напад

Овие категории се употребуваат со повреди и труења специфицирани како:

- убиство
- повреди нанесени од друго лице со намера да се повреди или убие, по секоја цена.

Y10-Y34 Настан со неодредена намера

Кодовите од оваа категорија се употребуваат кога намерата е неспецифицирана или не може да се одреди. Тоа значи дека повредите не се специфицирани како случајни (ненамерни),

самонанесени со цел да се нанесе повреда на самиот себе, или напад.

2008 ИЗВРШИТЕЛ НА НАПАД, ЗЛОУПОТРЕБА И ЗАПОСТАВУВАЊЕ

Во случаи на напад, специфичните повреди треба да се кодираат како главна дијагноза. Треба да се назначи и код за надворешна причина од категориите X85-Y09 *Напад*, без разлика на механизмот на повредата (на пр. бодeње, тепање, горење).

Следните подкатегории за класификација на извршителот се употребуваат на местото на петтиот знак за кодовите X85-Y09.

- .0 *Сопруг или партнер*
- .1 *Родител*
- .2 *Друг член на семејството*
- .3 *Негувател*
- .4 *Познаник или пријател*
- .5 *Официјално надлежно лице*
- .6 *Личност непозната за жртвата*
- .7 *Повеќе личности непознати на жртвата*
- .8 *Друга специфицирана личност*
- .9 *Неспецифицирана личност*

Забелешка: За категориите X85-X91, X93, X96-X98, Y00-Y02 и Y04-Y09 четвртиот знак треба да е `0`.

Знаците кои стојат на петтото место се хиерархиски подредени според врската на извршителот на нападот со жртвата. Како петти знак треба да се назначи цифрата која означува најблиска врска помеѓу извршителот и жртвата (тоа е цифрата која е највисоко во списокот).

ПРИМЕР 1:

Керката на соседот е најмена да биде дадилка на детето. Таа го малтретира детето; доминантна врска со детето е онаа на платена дадилка. Како петти знак да се назначи .3 *Негувател*.

Семејна врска

Семејната врска помеѓу жртвата и извршителот на нападот секогаш ќе ја истисне врската која не е семејна.

ПРИМЕР 2:

Братучед/-тка на жртвата е најмена да биде дадилка на детето. Тој/таа го малтретира детето; доминантна врска со детето е

онаа на братучед/-тка. Како петти знак да се назначи *.2 Друг член на семејството*, а не *.3 Негувател*.

Партнер на родителот – со кој живеат или не живеат заедно

Во случаи каде е документирано дека извршителот на нападот, злоупотребата или запоставувањето е партнер на родителот, како петти знак да се назначи *.1 Родител* само во случај кога извршителот живее во исто домаќинство со жртвата (кохабитира). Во случаи кога партнерот на родителот има перманентно место на живеење кое не е исто со она на жртвата (не кохабитира), тогаш како петти знак се назначува *.4 Познаник или пријател*.

Онаму каде нема адекватна документација со која би се одредило местото на престој на извршителот на дејството, идентификуван како партнер на родителот, и каде што не се достапни понатамошни информации, како петти знак се назначува *.1 Родител* (т.е. се подразбира дека е партнер на родителот кој кохабитира).

Официјално надлежно лице

Официјално надлежно лице е секое лице на кое е даден авторитет (надлежност) над друго лице и кое при извршувањето на својата должност го напаѓа, злоупотребува или запоставува тоа лице. Оваа категорија вклучува, но не исклучително полиција, воени лица, обезбедување и воспитувачи. Како петти знак да се назначи подкатегијата *.5 Официјално надлежно лице* само онаму каде извршителот ја поседува надлежната улога над жртвата **за време** на нападот.

Повеќе извршители на нападот

Кога на жртвата и се познати повеќе извршители на нападот, треба да се кодира извршителот кој е во најблиска врска со жртвата, без разлика на тоа кој нанел најтешка повреда. Доколку не е достапна документација за да се поткрепи назначување на индивидуален код, во тој случај се назначува *.7 Повеќе личности непознати на жртвата*.

Доколку сите личности кои го извеле нападот се непознати на жртвата, тогаш се назначува *.7 Повеќе личности непознати на жртвата*. Доколку сите личности се индивидуално идентификувани и документираны, лицето што кодира треба да ја назначи подкатегијата за извршителот кој е во најблиска врска со жртвата.

ПРИМЕР 3:

Мајката и нејзиниот партнер кој не живее со нив, го напаѓаат нејзиниот син со тупаници. Да се назначи соодветниот код за повредата и Y04.01 *Напад со телесна сила, родител, и* дополнително код за местото на појавувањето и код за активност.

ПРИМЕР 4:

Лице е телесно нападнато од соработник и од друга личност, непозната за жртвата. Назначениот код треба да ја изразува врската помеѓу жртвата и познатиот извршител. Да се назначи Y04.04 *Напад со телесна сила, познаник или пријател,* и дополнително код за местото на појавувањето и код за активност.

2009 НАЧИН НА ДВИЖЕЊЕ НА ПЕШАЦИТЕ**Дефиниција**

Начин на движење на пешаците се дефинира како нешто кое служи како транспортно средство и вклучува тротинети, ролшуи, инвалидски колички, скејтборди итн.

Класификација

Следните подточки даваат општи упатства за класификација:

1. Секој пад после судир на пешаци е вклучен во V00-V09.
2. Кога двата пешаци ќе се судрат и се уште се на нозе, тогаш се класифицираат под W03 *Друго паѓање на исто ниво поради судир со, или туркање од друго лице* или W51 *Удрен од или турнат во друго лице* (во зависност од тоа дали е вклучен пад).
3. Било каков пад кој вклучува движење на пешаци на пр. ролшуи, скејтборд итн., а кој не е при судир со друг пешак во движење, се класифицира под W02 *Паѓање од лизгалки, скии, ролшуи, скејтборд и друг начин на движење на пешаци.*
4. Категоријата V00 *Пешак кој е повреден при судир со пешак во движење* вклучува сидири каде еден од двата пешаци е со направа за движење. Во секој случај, поткатегориите на V00 само го идентификуваат начинот на движење на пешакот со кој лицето се судрило (т.е. другата вклучена страна) во моментот на инцидентот.

ПРИМЕР 1:

Пациент е примен со фрактура на ребро. Додека ја преминувал улицата пациентот паднал, откако бил удрен од лице на тротинет (без погон).

Кодови: S22.32 Фрактура на едно ребро, освен првото ребро
V00.15 Пешак кој е повреден при судир со пешак во движење, сообраќајна несреќа, тротинет, без погон
Кодот за соодветното место на јавување (Y92.-) и код за активност (U73.-)

ПРИМЕР 2:

Пациент е примен со торакална контузија. Пациентот бил во инвалидска количка додека ја преминувал улицата, и бил прегазен од моторцикл.

Кодови: S20.2 *Контузија на торакс*
V02.1 *Пешак кој е повреден при судир со две- или тритркално моторно возило, сообраќајна несреќа*
Кодот за соодветното место на јавување (Y92.-) и код за активност (U73.-)

ПРИМЕР 3:

Пациент е примен со Colles-ова фрактура. Пациентот ја преминувал улицата и бил повреден при пад после судир со друго лице пешак.

Кодови: S52.51 *Фрактура на долниот дел на радиусот со дорзална ангулација*
W03 *Друго паѓање на исто ниво поради судир со, или туркање од друго лице*
Кодот за соодветното место на јавување (Y92.-) и код за активност (U73.-)

ПРИМЕР 4:

Пациент е примен со дистална фрактура на радиусот и улната. Пациентот возел скејтборд и бил повреден при пад.

Кодови: S52.6 *Фрактура на долниот крај на улната и на радиусот*
W02.1 *Паѓање од лизгалки, скии, ролшуи, скејтборд и друг начин на движење на пешаци, пад кој вклучува скејтборд*
Кодот за соодветното место на јавување (Y92.-) и код за активност (U73.-)